6 ตุลาฯ กับอาจารย์ป๋วย

ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่เผด็จการทหาร “ถนอม-ประภาส-ณรงค์” ถูกโค่นล้มไปโดยพลังของนิสิตนักศึกษาและประชาชน อาจารย์ป๋วยจึงได้รับตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ท่านปรารถนาในต้นปี 2518 เพราะที่ผ่านมาทหารไม่ไว้ใจให้ท่านมาบริหารสถานศึกษาแห่งนี้ เนื่องจากแนวคิดทางประชาธิปไตยของท่าน และความใกล้ชิดกับอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นปีศาจทางการเมืองของไทยในเวลานั้น

ห้วงเวลานั้นเป็นช่วงที่ระบอบประชาธิปไตยเบ่งบาน นิสิตนักศึกษาใช้เสรีภาพอย่างเต็มที่ในการกล่าวถึงปัญหาของบ้านเมือง มีการชุมนุมประท้วงกันอยู่เสมอ ซึ่งแน่นอนว่าฝ่ายอำนาจเก่าและผู้เสียประโยชน์จากการที่ประเทศจะเป็นประชาธิปไตยย่อมไม่อาจทนได้ มีการจัดตั้งขบวนการฝ่ายขวาขึ้นมาเป็นศัตรูกับขบวนการนักศึกษา อธิการบดีป๋วยถึงกับต้องออกประกาศเตือนนักศึกษา

อธิการบดีในห้วงเวลาที่ยากลำบาก

> “พยายามอย่าประมาท พยายามตั้งมั่นอยู่ในศีลและธรรม เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นซึ่งรวมทั้งอาจารย์และเพื่อนนักศึกษาประชาชนในการใช้สิทธิเสรีภาพของนักศึกษาเอง เมื่อเราปฏิบัติได้เช่นนี้ก็คงจะขจัดปัดเป่าความก้าวร้าวของผู้อื่นไปได้ **โดยยึดมั่นอยู่เสมอในหลักการสันติประชาธรรม**”
>
> (จดหมายจากอธิการบดีถึงนักศึกษา, 2518)

แต่แล้วสถานการณ์ก็เลวร้ายลงเรื่อยๆ อาจารย์ป๋วยพยายามมั่นคงอยู่ในหลักการของสันติประชาธรรม เป็นทางเลือกที่ 3 ของสังคมไทย ที่ไม่ใช่เผด็จการฝ่ายขวาหรือคอมมิวนิสต์ฝ่ายซ้าย นั่นเองจึงทำให้ท่านถูกโจมตีจากทั้ง 2 ฝ่าย ฝ่ายซ้ายหาว่าท่านรับใช้โครงสร้างอำนาจเก่า ไม่ก้าวหน้า ฝ่ายขวาก็หาว่าท่านให้ท้ายนักศึกษา เป็นสมุนของอาจารย์ปรีดี ที่จะเปิดทางให้รัฐบุรุษผู้นั้นกลับมามีอำนาจในบ้านเมืองอีก รวมถึงนำประเด็นที่อาจารย์ป๋วยผลักดันให้มีการบูรณะชนบทผ่านโครงการต่างๆ มาโจมตีว่าท่านปลุกระดมชาวบ้านให้กระด้างกระเดื่องต่ออำนาจรัฐอีกด้วย

หนังสือพิมพ์ มหาวิทยาลัย

ดร.ป๋วยประกาศย้ำจุดยืน ต้านเผด็จการทุกแบบ

ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ชี้แจงในวารสารสมาคมธรรมศาสตร์ประจำปี ๒๕๑๘ เนื่องในวันธรรมศาสตร์ ที่ ๑๐ ธันวาคมนี้ว่า

“ขอเอาเกียรติเป็นประกันยังคงยึดมั่นในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย และจะต่อสู้กับเผด็จการทุกรูปแบบ”

ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากที่มีบุคคลภายนอกบางคนเข้าใจมหาวิทยาลัยไปในทางที่คิดว่าเป็นแหล่งสะสมอาวุธนั้น ไม่เป็นความจริงแต่อย่างใดดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ในธรรมศาสตร์เมื่อเดือนสิงหาคมที่ผ่านมา ไม่เคยปรากฏเลยแม้แต่ครั้งเดียว ที่มีนักศึกษา หรืออาจารย์ธรรมศาสตร์ใช้อาวุธหรือวัตถุระเบิด เพื่อวัตถุประสงค์ใด ๆ ทั้งสิ้น

ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์

ส่วน ดร. ป๋วยเองนั้นก็ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ยุยง นักศึกษา ซึ่งในข้อนี้ก็เป็นการไม่สมควร

[ต่อหน้า ๑๒]

ปีที่ 18 ฉบับที่ 20
วันพุธที่ 17 ธันวาคม 2518

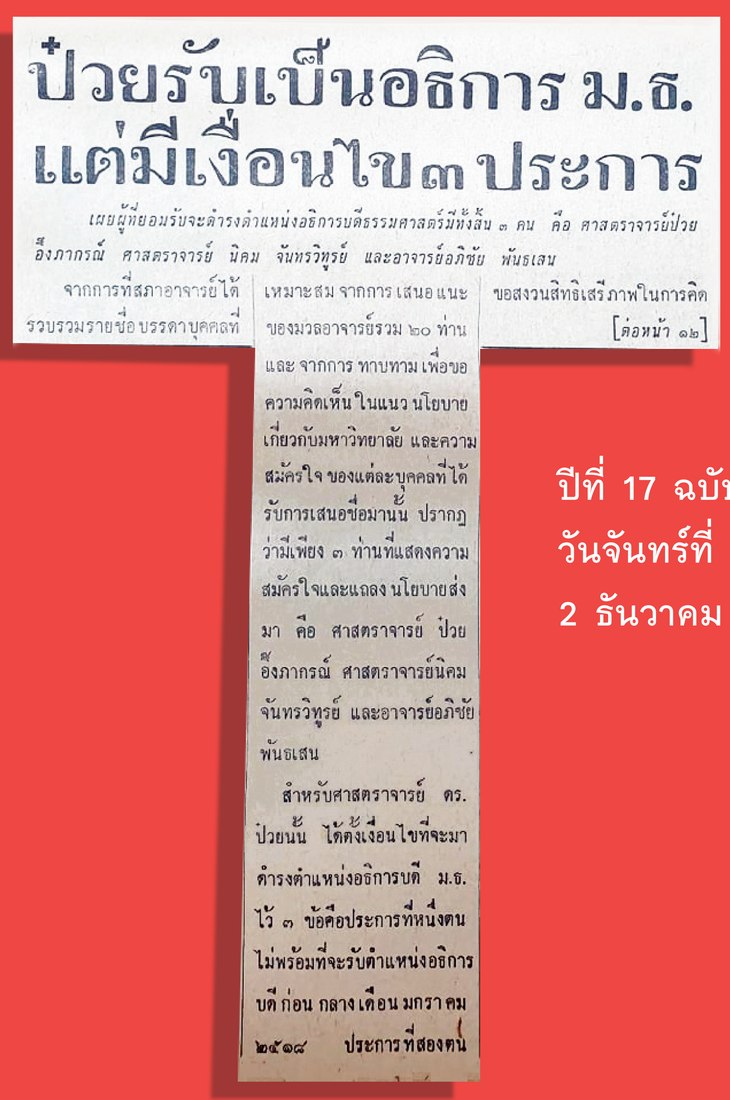

ป๋วยรับเป็นอธิการ ม.ธ. แต่มีเงื่อนไข ๓ ประการ

เผยผู้ที่ยอมรับจะดำรงตำแหน่งอธิการบดีธรรมศาสตร์มีทั้งสิ้น ๓ คน คือ ศาสตราจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ศาสตราจารย์ นิคม จันทรวิทูรย์ และอาจารย์อภิชัย พันธเสน

จากการที่สภาอาจารย์ได้รวบรวมรายชื่อ บรรดาบุคคลที่เหมาะสม จากการ เสนอ แนะของมวลอาจารย์รวม ๒๐ ท่าน และ จากการ ทาบทาม เพื่อขอความคิดเห็น ในแนว นโยบายเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย และความสมัครใจ ของแต่ละบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อมานั้น ปรากฏว่ามีเพียง ๓ ท่านที่แสดงความสมัครใจและแถลง นโยบายส่งมา คือ ศาสตราจารย์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ศาสตราจารย์นิคม จันทรวิทูรย์ และอาจารย์อภิชัย พันธเสน

สำหรับศาสตราจารย์ ดร. ป๋วยนั้น ได้ตั้งเงื่อนไขที่จะมาดำรงตำแหน่งอธิการบดี ม.ธ. ไว้ ๓ ข้อคือประการที่หนึ่งตนไม่พร้อมที่จะรับตำแหน่งอธิการบดี ก่อน กลาง เดือน มกราคม ๒๕๑๘ ประการที่สองตนขอสงวนสิทธิเสรีภาพในการคิด

[ต่อหน้า ๑๒]

ปีที่ 17 ฉบับที่ 17
วันจันทร์ที่
2 ธันวาคม 2517

6 ตุลาฯ กับอาจารย์ป๋วย

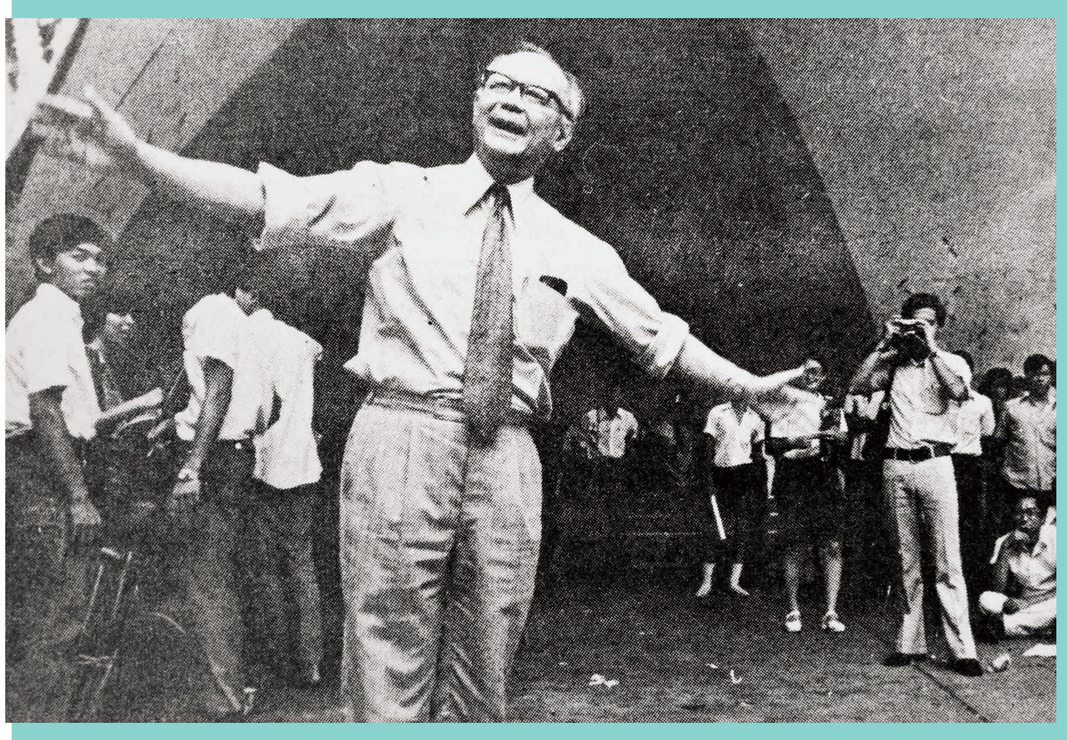

ในวันที่ 4 ตุลาคม 2519 วันสอบไล่วันแรกของนักศึกษาปี 1 ของธรรมศาสตร์ในภาคแรกของปีการศึกษานั้น ระหว่างที่สมศักดิ์ "ไฮด์ปาร์ค" ที่ลานโพธิ์ ชักชวนให้มีการงดสอบ และนักศึกษาจากชุมนุมการละครเริ่มแสดงละครสั้นในเหตุการณ์แขวนคอผู้ปฏิบัติงานกรรมกร 2 คน อาจารย์ป๋วยก็ปรากฏตัวขึ้นที่นั่นเพื่อขอให้นักศึกษาเลิกชุมนุม จนเกิดเป็น **ภาพที่ดูเหมือนอาจารย์ป๋วยกำลัง "รำวง" ทั้งที่แท้จริงท่านกำลัง "ห้ามทัพ" อยู่** หลังจากที่ใช้เวลา 10-15 นาทีก็ไม่อาจโน้มน้าวนักศึกษาได้สำเร็จ ท่านจึงเดินจากไป และ 24 ชั่วโมงถัดมาภาพถ่ายละครสั้นที่ลานโพธิ์ ถูกนำไปตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ว่ามีการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพองค์รัชทายาทในเวลานั้น และเป็นฟางเส้นสุดท้ายที่นำมาสู่เหตุการณ์นองเลือดครั้งใหญ่ของประเทศไทย

(สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, *ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้าง*, 6 ตุลารำลึก, 2544)

ก่อนจะถึง 6 ตุลา

อาจารย์ป๋วยเขียนบันทึกถึงเหตุการณ์นี้ไว้ว่า

"รุ่งขึ้น (5 ต.ค.) หนังสือพิมพ์ต่างๆ หลายฉบับได้ลงรูปถ่ายการชุมนุมและการแสดงแขวนคอนั้น จากรูปหนังสือต่างๆ เห็นว่านายอภินันท์นั้นหน้าตาละม้ายมกุฎราชกุมารมากแต่ไม่เหมือนทีเดียว **แต่ในภาพของหนังสือพิมพ์ *ดาวสยาม*** (ซึ่งเป็นปรปักษ์กับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาตลอดมา) **รูปเหมือนมาก จนกระทั่งมีผู้สงสัยว่า *ดาวสยาม* จะได้จงใจแต่งรูปให้เหมือน**

"**เรื่องนี้สถานีวิทยุยานเกราะ** (ซึ่งก็เป็นปรปักษ์กับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา และเคยเป็นผู้บอกบทให้หน่วยกระทิงแดงโจมตีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้วยอาวุธและลูกระเบิด เมื่อสิงหาคม 2518) **ก็เลยนำเอามาเป็นเรื่องสำคัญกล่าวหาว่าศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาเป็นคอมมิวนิสต์ เจตนาจะทำลายล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงได้พยายามแต่งหน้านักศึกษาให้เหมือนมกุฎราชกุมารแล้วนำไปแขวนคอ** ในการกระจายเสียงของยานเกราะนั้น ได้มีการยั่วยุให้ฆ่านักศึกษาที่ชุมนุมกันอยู่ในธรรมศาสตร์นั้นเสีย ยานเกราะได้เริ่มโจมตีเรื่องนี้เวลาประมาณ 18 น. ในวันอังคารที่ 5 ตุลาคม และได้กระจายเสียงติดต่อกันมาทั้งคืนวันอังคารต่อเนื่องถึงเช้าวันพุธที่ 6 ตุลาคม"

(ความรุนแรงและรัฐประหาร 6 ตุลาคม 2519)

6 ตุลาฯ กับอาจารย์ป๋วย

"ทุกวันนี้จะเอาอะไรกันมาก บ้านเมืองเต็มไปด้วยการโกหกพกลมทั้งนั้น ที่เสียใจอยู่หน่อยหนึ่งก็คือ ทำไมคนไทยจำนวนมากจึงได้เชื่อง่าย เชื่อโดยปราศจากหลักฐานอย่างนี้"

(*เหลียวหลัง แลหน้า*, 2519)

จนในที่สุดเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงและรัฐประหารขึ้นในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 โดยทหาร ตำรวจ และกองกำลังที่ได้รับการจัดตั้งมาแล้ว เข้าล้อมฆ่าและปราบปรามนิสิตนักศึกษาและประชาชนที่ชุมนุมประท้วงการกลับมาประเทศไทยของจอมพล ถนอม กิตติขจร เผด็จการทหารที่ถูกโค่นล้มไปในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จนทำให้มีผู้เสียชีวิตและผู้สูญหายจำนวนไม่น้อย และจำนวนมากถูกจับกุมดำเนินคดี

ความรุนแรงและรัฐประหาร 6 ตุลาคม 2519

ในฐานะอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจารย์ป๋วยลาออกเป็นการแสดงความรับผิดชอบ และจำใจต้องเดินทางออกจากประเทศไทยเพื่อความปลอดภัย เนื่องจากวิทยุยานเกราะออกอากาศโจมตีอาจารย์ป๋วยว่าเป็นคอมมิวนิสต์อยู่ตลอด ทำให้ท่านถูกตามราวีแม้จนถึงสนามบินดอนเมืองแล้วก็ยังประสบอุปสรรคอยู่ไม่น้อย กว่าจะออกนอกประเทศได้

อาจารย์ป๋วยก็พอจะคาดเดาชะตากรรมที่จะเกิดขึ้นกับตัวท่านได้ ดังมีจดหมายที่เขียนถึงอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ลงวันที่ 1 กันยายน 2519 ไว้ตอนหนึ่งว่า

"ผมกับคณะจะได้อยู่ในตำแหน่งอีกนานเท่าใดก็ไม่ทราบ ไม่ใช่เพราะฝ่ายขวาโจมตีหนัก หรือฝ่ายซ้ายวุ่นวายและแทรกซึม แต่เป็นเพราะสถานการณ์บ้านเมือง ซึ่งรู้สึกว่าจะไม่ปลอดภัยแก่ชีวิตของผมเองและคณะ ถ้ามีรัฐประหารขึ้นเมื่อใด เขาต้องจับพวกเราฆ่าหมด ฉะนั้นผมจึงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ และรู้สึกว่าการรับใช้ประเทศชาติและธรรมศาสตร์อาจจะไม่มีผลเลย อย่างไรก็ตามผมจะพยายามอย่างดีที่สุด"

แม้จะรู้ว่าอันตรายมาใกล้ตัวถึงเพียงนี้ แต่อาจารย์ป๋วยก็เลือกที่จะเผชิญหน้ากับมันอย่างถึงที่สุด นุกูล ประจวบเหมาะ เล่าว่าก่อนจะถึง 6 ตุลาฯ ราว 2-3 เดือน เสนาะ อูนากูล บัณฑิต บุณยะปานะ และเขา ได้ไปดักพบอาจารย์ป๋วยที่โรงแรมดุสิตธานี เพื่อร้องขอให้ท่านเดินทางไปรับตำแหน่งกรรมการบริหารของธนาคารโลก เนื่องจากสถานการณ์ในเมืองไทยไม่ค่อยดีแก่ท่าน ถ้าอาจารย์ป๋วยออกไปทำงานต่างประเทศสักปีหนึ่ง เมื่อสภาพการณ์ดีขึ้นก็สามารถกลับมาได้ แต่ท่านปฏิเสธโดยให้เหตุผลว่า

"ผมจะทิ้งลูกศิษย์ลูกหาและคณาจารย์เอาตัวรอดไปคนเดียวได้อย่างไร"

(นุกูล ประจวบเหมาะ, *ชีวิตที่คุ้มค่า ฉบับสมบูรณ์*, นานมีบุ๊คส์, 2555)

6 ตุลาฯ กับอาจารย์ป๋วย

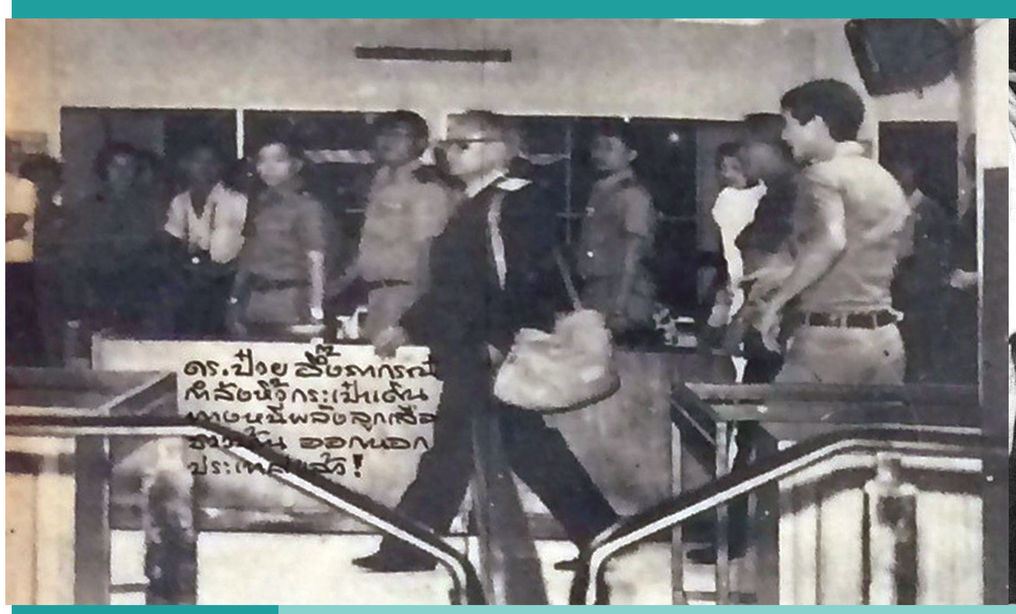

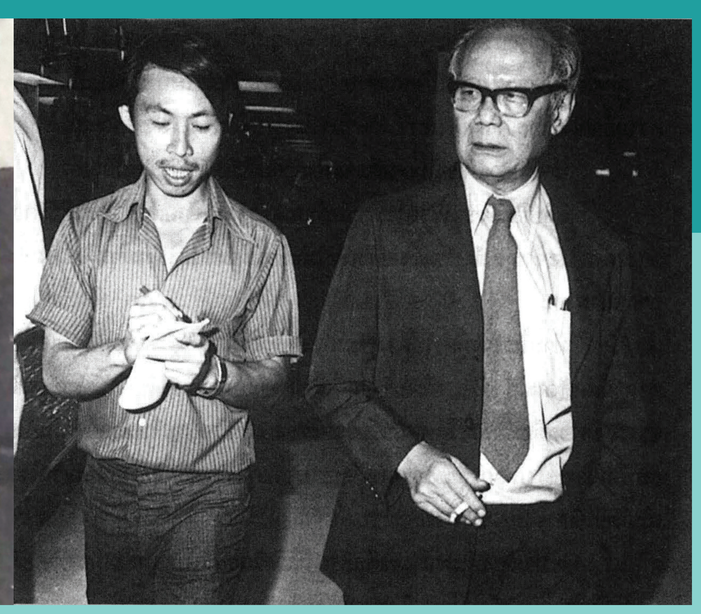

"ในตอนบ่ายมีเพื่อนฝูงอาจารย์หลายคนแนะให้ผู้เขียนเดินทางออกไปจากประเทศไทยเสีย **ยานเกราะก็ดี ใบปลิวก็ดี ได้ยุยงให้มีการลงประชาทัณฑ์อธิการบดีธรรมศาสตร์ ในฐานที่เป็นผู้ยุยงส่งเสริมนักศึกษาให้ทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์** ผู้เขียนเห็นว่าอยู่ไปก็ไม่เป็นประโยชน์ ต้องหลบๆ ซ่อนๆ ระวังกระสุน จึงตัดสินใจว่าจะไปอยู่กัวลาลัมเปอร์ ดูเหตุการณ์สักพักหนึ่งเพราะขณะนั้นยังไม่มีการรัฐประหาร"

(ความรุนแรงและรัฐประหาร 6 ตุลาคม 2519)

ดร.ป๋วย เผยเบื้องหลัง
นองเลือดที่ธรรมศาสตร์

ดร. ป๋วย ให้สัมภาษณ์ที่กรุงลอนดอนว่า นักศึกษายิงต่อสู้เพราะตำรวจ และกลุ่ม เยาวชนฝ่ายขวา ได้ยิงเข้าไปในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปลัดมหาดไทยเบาใจ
ทำงานได้คล่องตัว
ไม่ต้องพะวงกลุ่มพลัง

ปลัดกระทรวงมหาดไทยว่ารู้สึกเบาใจหลายอย่างในระยะการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน การปฏิบัติงานของทางราชการคล่องตัวไม่ต้องคอยพะวงถึงกลุ่มพลังต่าง ๆ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติการปกครองท้องถิ่นที่ยังต้องตั้งขึ้น "เหมือนมีม้าขาวมาช่วย" มิฉะนั้นจะทำให้อำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดหมดไป

นายชลอ วนะภูติ ได้แสดงความคิดเห็นต่อผู้สื่อข่าวสำหรับการปฏิบัติงานของกระทรวงมหาดไทยในระยะการปฏิรูปการปกครอง

☐ อ่านต่อหน้า ๘

ข่าวเอ.พี.จากลอนดอนเมื่อเช้านี้รายงานว่า ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ อดีต อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเดินทางออกจากประเทศไทยไป เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ขณะที่เกิดจลาจลขึ้นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้แถลงต่อหนังสือพิมพ์ว่า คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ได้ช่วยชีวิตของตนไว้ ซึ่งเรื่องนี้ ดร. ป๋วยได้กล่าวว่า "ผู้นำทางทหารของไทยจะต้องมีความเห็นว่า การให้ข้าพเจ้าไปอยู่นอกประเทศคงจะทำให้ยุ่งยากน้อยกว่าปล่อยให้ข้าพเจ้าอยู่ในเมืองไทย"

ดร. ป๋วยกล่าวว่า นักศึกษในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ยิงตอบโต้ตอนเช้ามืดวันพุธ เมื่อตำรวจและพวกวัยรุ่นฝ่ายขวาได้ยิงเข้าไปในบริเวณมหาวิทยาลัย

"ข้าพเจ้าเสียใจมาก ข้าพเจ้าพยายามที่จะชักนำให้นักศึกษา ประท้วงด้วยความสันติและถูกต้องตามกฎหมาย"

ดร. ป๋วยกล่าวว่า ขณะที่ตำรวจเข้ากวาดล้าง ในบริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

☐ อ่านต่อหน้า ๘

หนังสือพิมพ์
สยามรัฐ
ฉบับวันจันทร์ที่ 11 ตุลาคม 2519

(ข้อความต่อจากหนังสือพิมพ์)

...พวกกลุ่มฝ่ายขวาจำนวนหลายพันคนที่ประท้วงอยู่ที่หน้าทำเนียบรัฐบาล ดร.ป๋วย ทราบว่าได้มีการแจกใบปลิวที่นั่น ใบปลิวนั้นได้เรียกร้องให้จับ ดร.ป๋วย มาประหารชีวิตเสีย ในฐานะที่เป็นคอมมิวนิสต์

"สภามหาวิทยาลัยได้มีมติเป็นเอกฉันท์รับใบลาของข้าพเจ้า ซึ่งข้าพเจ้าได้วางแผนลาไว้ก่อนแล้วที่จะเกิดความวุ่นวาย"

ดร.ป๋วย กล่าวว่า ตนได้จองตั๋วสายการบินไทยอินเตอร์เนชั่นแนล ไปกัวลาลัมเปอร์ โดยกำหนดเดินทางออกจากท่าอากาศยานดอนเมือง 18.15 น. และตนเองได้ไปถึงอากาศยานเวลา 16.00 น.

"ผมได้รับอนุญาตให้ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองได้ หลังจากที่ได้มีการ "เช็ค" กับกรุงเทพแล้ว แต่กำหนดการเดินทางก็ต้องเลื่อนออกไป

"ระหว่างที่รออยู่นั้นรัฐบาลของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ก็ถูกโค่นล้มแล้ว ฝ่ายทหารเข้ายึดอำนาจ

"จากนั้น เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองซึ่งข้าพเจ้ารู้จัก ได้บอกกับข้าพเจ้าว่าสายการบินไทยอินเตอร์ถูกขู่ หากสายการบินพาข้าพเจ้าออกเดินทาง ข้าพเจ้าได้รับคำบอกว่า มีลูกเสือชาวบ้านราว 200 คน มาที่อากาศยานเพื่อจับตัวข้าพเจ้า"

ตามบทความนั้นรายงานว่า ดร.ป๋วย ถูกตำรวจควบคุมตัวเมื่อเวลา 18.45 น. ตำรวจบอกกับ ดร.ป๋วย ว่า นักศึกษาสามคนได้ระบุว่า ดร.ป๋วย เป็นคอมมิวนิสต์และมีความตั้งใจที่จะทำลายสถาบันกษัตริย์ หลังจากนั้น ดร.ป๋วย ก็ถูกนำตัวไปยังกองบัญชาการตำรวจ ดร.ป๋วย ได้พยายามโทรศัพท์ติดต่อกับทนาย ขณะเดียวกันก็ได้มีการค้นกระเป๋าเดินทางของเขา และตำรวจได้ยึดเอาสมุดบันทึกของเขาไปด้วย

ในที่สุดทนายของ ดร.ป๋วย ได้ทำเรื่องผ่านองคมนตรีคนหนึ่ง **และองคมนตรีผู้นั้นตกลงกับ พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ได้ จากนั้นจึงได้มีคำสั่งให้ ดร.ป๋วย เดินทางออกจากประเทศไทยได้**

อนึ่ง พล.ต.ต.วิเชียร แสงแก้ว ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ได้ชี้แจงกับหนังสือพิมพ์ *สยามมิศร์* ฉบับวันที่ 11 ตุลาคมว่า "ดร.ป๋วย ได้เดินทางออกนอกประเทศแล้ว ทางตำรวจไม่ได้ให้เขาออกไป แต่เขาออกไปเอง สำหรับข้อหาของ ดร.ป๋วย ขณะนี้ยังไม่มีการตั้งข้อหาใดๆ ทั้งสิ้น แต่ที่เห็นชัดๆ ที่เราจะเรียกตัวเขามาสอบสวนได้ก็คือเรียกมาในฐานะที่เกี่ยวข้องเป็นพยาน เนื่องจากเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นสถานที่เกิดเหตุ และจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง"

วันที่ 6 ตุลา กับชะตากรรมอาจารย์ป๋วย

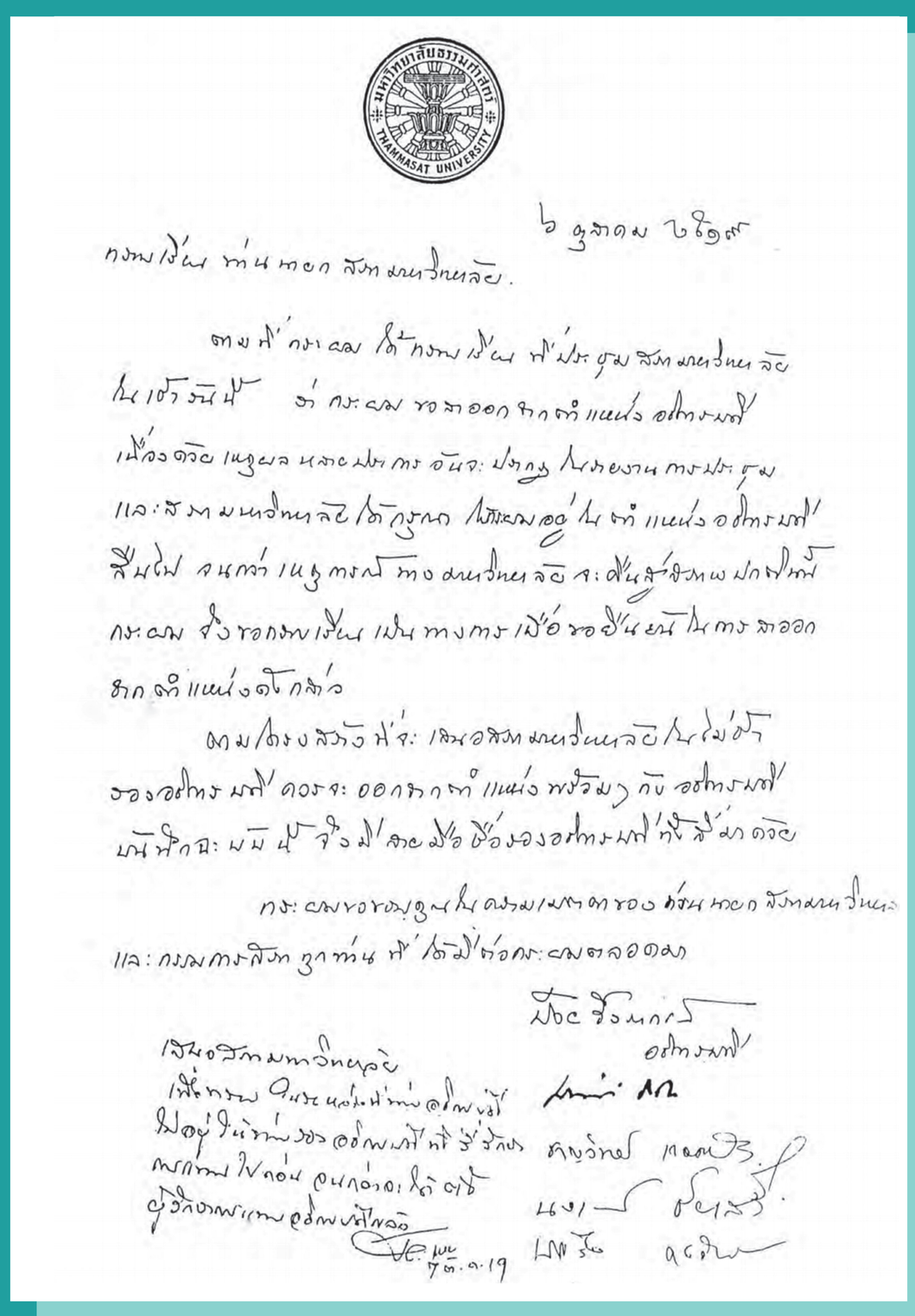

จดหมายลาออกจากตำแหน่งอธิการบดีของอาจารย์ป๋วย ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2519 พร้อมรองอธิการบดีอีก 4 คน คือ เสน่ห์ จามริก, ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, นงเยาว์ ชัยเสรี และบรรลือ คงจันทร์

6 ตุลาฯ กับอาจารย์ป๋วย

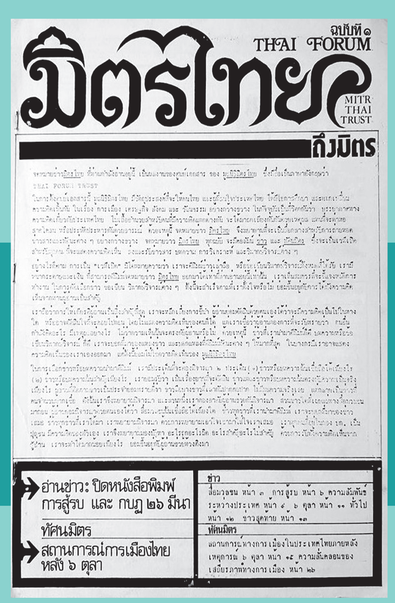

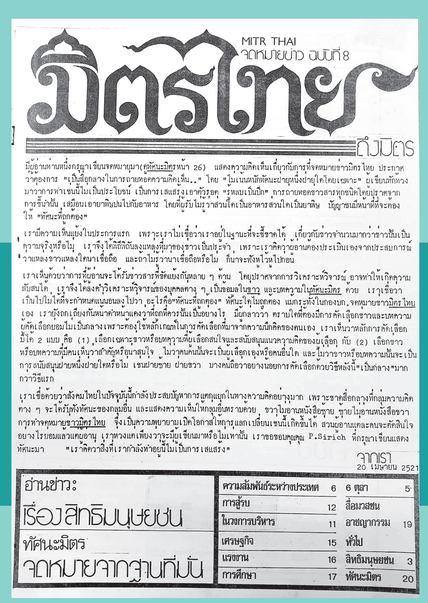

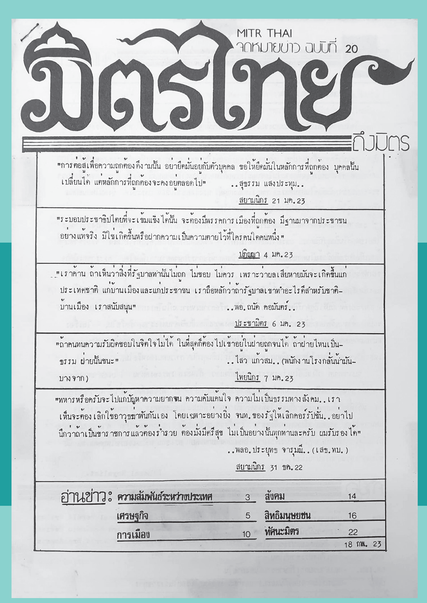

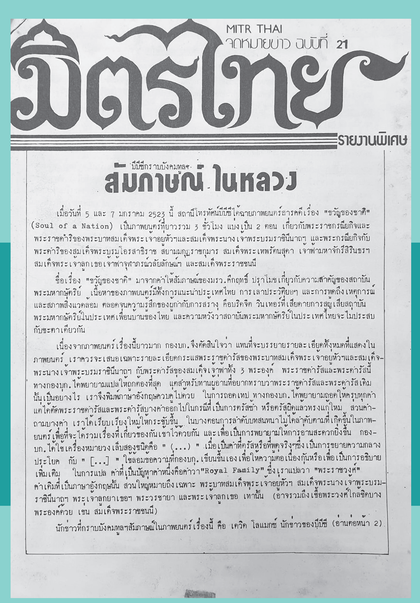

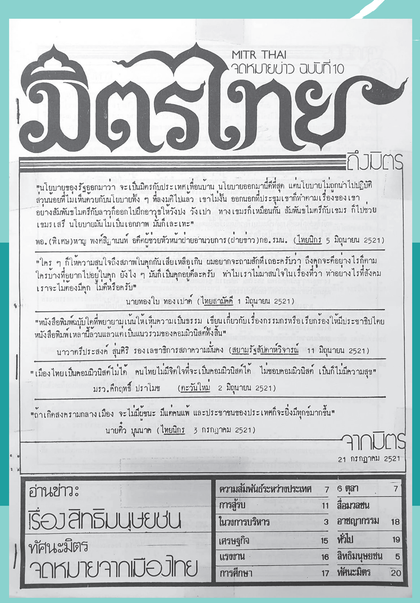

พฤศจิกายน 2519 - กันยายน 2520 หลังจาก “ลี้ภัยการเมือง” มาอยู่ในอังกฤษแล้ว อาจารย์ป๋วยยังใช้เวลาส่วนใหญ่สนับสนุนให้เกิดเสรีภาพและประชาธิปไตยในเมืองไทยอย่างสันติวิธี อาจารย์ป๋วยเดินทางไปพบปะกับคนไทยในต่างแดนและบุคคลในหลายวงการในต่างประเทศ เช่น ฝรั่งเศส เยอรมนี เดนมาร์ก สวีเดน สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย

อาจารย์ป๋วยร่วมกับเพื่อนฝูงที่ใฝ่หา “สันติประชาธรรม” จดทะเบียนมูลนิธิมิตรไทยขึ้นในอังกฤษ อาจารย์ป๋วยกล่าวถึงวัตถุประสงค์และนโยบายไว้ดังนี้

มูลนิธิมิตรไทย

มิตรไทย

“มิตรไทย” มีวัตถุประสงค์ที่จะเชิดชูหลักเสรีภาพ สันติสุขของคนไทย วัตถุประสงค์คือให้เสรีภาพในด้านการศึกษา อนามัย มีการศึกษาถึงเหตุการณ์ข้อเท็จจริงต่างๆ “มิตรไทย” ตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนสิ่งเหล่านี้ ทางกลุ่มศาสนาทั่วโลกได้เห็นความสำคัญและช่วยในการเงินเป็นส่วนใหญ่ ถ้าวัตถุประสงค์เป็นอันที่กลุ่มศาสนาไม่เห็นด้วย เขาก็คงไม่ช่วยเหลือ “มิตรไทย” ดำเนินงาน ดังนี้

1. ข้อเท็จจริงในโลกเดี๋ยวนี้บิดเบือน โดยเฉพาะในไทยเราจึงจำเป็นต้องหาข้อเท็จจริงเช่น ข่าวจากในไทยเอง ในป่า จากเสียงประชาชนคนไทยจากผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ทั่วโลก เราก็นำมากลั่นกรองก่อน แล้วออกหนังสือ *มิตรไทย* ขึ้นมาเพื่อที่จะเสนอข่าวซึ่งเชื่อถือได้ หากเป็นข่าวที่ไม่แน่ก็จะบอกแหล่งข่าวมาจากไหน และให้ผู้อ่านพิจารณาเอง

2. เนื่องจากเรามีข่าวน่าเชื่อถือได้ เราจึงวางรากฐานว่าประเทศไทยควรดำเนินการไปอย่างไร นี่เป็นการปรึกษาหารือระหว่างพวกเราไม่ใช่เฉพาะในอังกฤษ ทั่วโลกเขารับ *มิตรไทย* ไปก็เอาไปเป็นหลักในการพิจารณาดูว่า ประชาชนไทยจะมีสันติสุข เสรีภาพ มีประชาธิปไตย ควรทำอย่างไร อันนี้เป็นเรื่องสำคัญ และเราก็ได้พยายามที่จะช่วยคนที่เดือดร้อน เพราะประเทศไทยเป็นเผด็จการ อันนี้คุณจะไปบอกคุณสมัคร สุนทรเวช (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในเวลานั้น – ผู้เรียบเรียง) ว่าเป็นประชาธิปไตยอย่างไรก็ไม่มีใครเชื่อ แม้แต่อเมริกายังเรียกว่า “not free” คนที่เดือดร้อนจากเผด็จการต้องมีมาก ทั้งคนที่ถูกจับกุมคุมขังนาน หรือคนที่พยายามหนีออกมาเพราะทนไม่ได้กับเผด็จการ

สามสี่อย่างที่ทำนี้คือ

- การเสนอข่าวที่แท้จริงหรือข่าวที่ให้ผู้อ่านพิจารณา
- การปรึกษาหารือ เพื่อให้เกิดเสรีภาพ ประชาธิปไตยในไทย
- ช่วยคนตกทุกข์ได้ยาก

“มิตรไทย” ไม่เคยช่วยเรื่องการเงินให้ในป่าซื้ออาวุธ เพราะเป็นเรื่องทำไม่ได้ ถ้าทำเมื่อไรเขาเลิกอุดหนุนเงินเราเมื่อนั้น ซึ่งก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่จะช่วยไม่ได้ และ “มิตรไทย” ไม่เคยส่งเงินให้คนต่อสู้ฆ่ากัน

In case of non-delivery please return to

มิตรไทย
MITR THAI(THAI FORUM)TRUST
C/O CHAPTER HOUSE
GOREFIELD ROAD
LEVERINGTON
WISBECH
CAMBRIDGE PE13 5AS
ENGLAND

30 OCT 1978

P Manawapat Esq.
90 Rosebery Avenue,
LONDON EC1

มูลนิธิมิตรไทย จดทะเบียนเป็นมูลนิธิเพื่อการกุศลในสหราชอาณาจักร ทะเบียนเลขที่ 275230

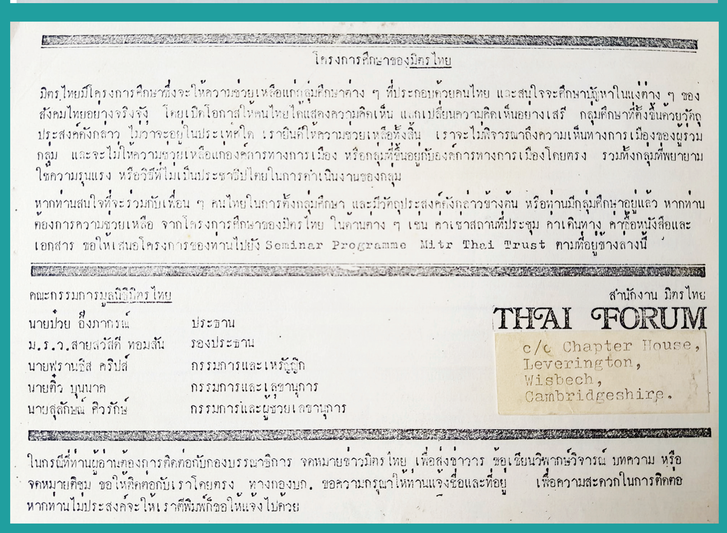
โครงการศึกษาของมิตรไทย

มิตรไทยมีโครงการศึกษาซึ่งจะให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มศึกษาต่าง ๆ ที่ประกอบด้วยคนไทย และสนใจจะศึกษานัยหรือในแง่ต่าง ๆ ของสังคมไทยอย่างจริงจัง โดยเปิดโอกาสให้คนไทยได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเสรี กลุ่มศึกษาที่ทั้งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ดังกล่าว ไม่อาจจะอยู่ในประเทศได้ เราอันที่ให้ความช่วยเหลือทั้งสิ้น เราจะไม่พิจารณาถึงความเห็นทางการเมืองของสมาชิกกลุ่ม และจะไม่ให้ความช่วยเหลือแก่องค์การทางการเมือง หรือกลุ่มที่ขึ้นอยู่กับองค์การทางการเมืองโดยตรง รวมทั้งกลุ่มที่พยายามใช้ความรุนแรง หรือวิธีที่ไม่เป็นประชาธิปไตยในการดำเนินงานของกลุ่ม

หากท่านสนใจที่จะร่วมกับเพื่อน ๆ คนไทยในการตั้งกลุ่มศึกษา และมีวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น หรือท่านมีกลุ่มศึกษาอยู่แล้ว หากท่านต้องการความช่วยเหลือ จากโครงการศึกษาของมิตรไทย ในด้านต่าง ๆ เช่น ค่าเช่าสถานที่ประชุม ค่าเดินทาง ค่าซื้อหนังสือและเอกสาร ขอให้เสนอโครงการของท่านไปยัง Seminar Programme Mitr Thai Trust ตามที่อยู่ข้างล่างนี้

คณะกรรมการมูลนิธิมิตรไทย

นายป๋วย อึ๊งภากรณ์	ประธาน
ม.ร.ว.สายสวัสดิ์ หอมสนิท	รองประธาน
นายพูราณชิส ศรีปัส	กรรมการและเหรัญญิก
นายทิว บุณยาค	กรรมการและเลขานุการ
นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

สำนักงาน มิตรไทย
THAI FORUM
c/o Chapter House,
Leverington,
Wisbech,
Cambridgeshire.

ในกรณีที่ท่านมีข้อสงสัยต้องการติดต่อกับกองบรรณาธิการ จดหมายข่าวมิตรไทย เพื่อถึงข้อความ ข้อเขียนวิพากษ์วิจารณ์ บทความ หรือจดหมายติดต่อ ขอให้ติดต่อกับเราโดยตรง ทางกองบก. ขอความกรุณาให้ท่านแจ้งชื่อและที่อยู่ เพื่อความสะดวกในการติดต่อ หากท่านไม่ประสงค์จะให้เราตีพิมพ์ก็ขอให้แจ้งไปด้วย

นิตยสาร *มิตรไทย* นั้น กระจายไปกว้างขวางแทบจะทั่วโลกก็ว่าได้ นอกจากที่อังกฤษแล้ว ยังมีให้ติดต่อได้ที่เดนมาร์ก สวีเดน ฮอลแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนีตะวันตก ออสเตรเลีย แคนาดา สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ฮ่องกง และไทย

6 ตุลาฯ กับอาจารย์ป๋วย

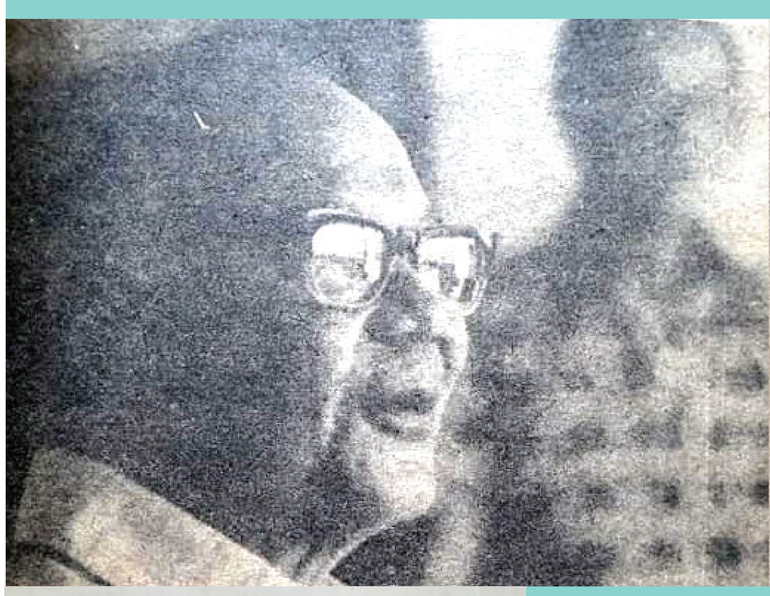

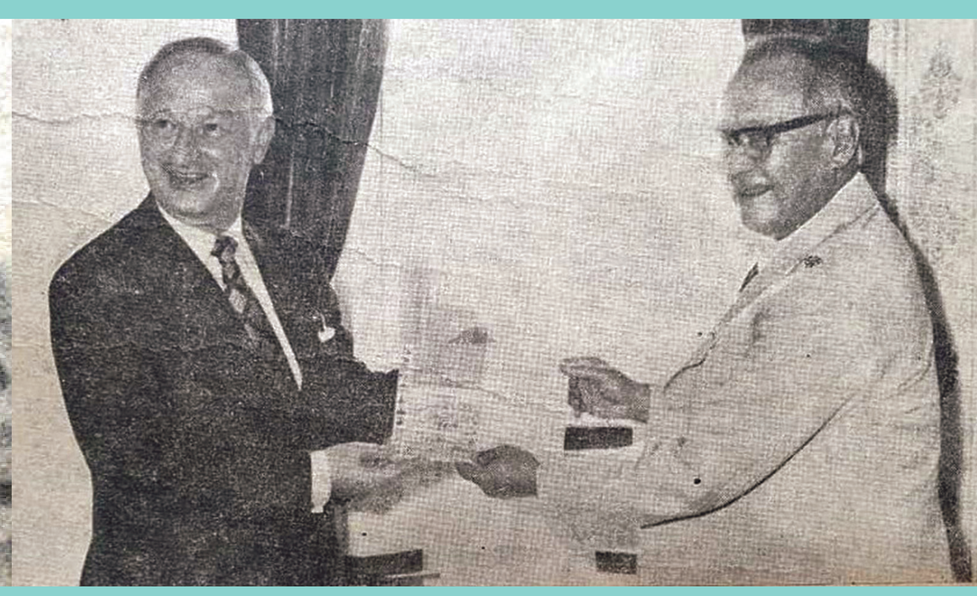

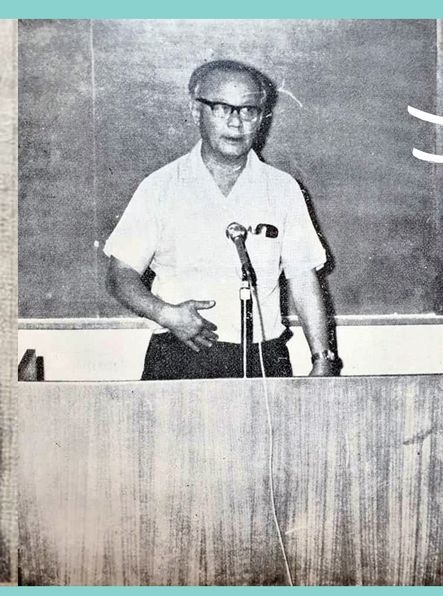

ก่อนล้มป่วยลงด้วยอาการเส้นเลือดในสมองแตกในเดือนกันยายน 2520 นั้น ท่านเขียนบันทึกถึงทางออกจากปัญหาของความขัดแย้งของสังคมไทยไว้ในต้นเดือนนั้น ซึ่งแม้จะผ่านมากว่า 40 ปีแล้ว แต่สถานการณ์ก็ยังคล้ายคลึงกันอย่างเหลือเชื่อ โดยกล่าวถึงทางเลือกของสังคมไทยและทางออกที่ควรเลือก

สันติประชาธรรม

(1) เสรีภาพ

(2) สิทธิในการกำหนดโชคชะตาของสังคม

แม้ในยามที่จำต้องลี้ภัย ถูกใส่ร้ายป้ายสีต่างๆ นานา อาจารย์ป๋วยยังมั่นคงในอุดมการณ์อยู่เสมอว่าหลักประชาธรรมจะต้องมาด้วยสันติวิธี ไม่ใช่ความรุนแรง และยอมรับสภาพว่าแม้สิ่งนี้จะไม่สำเร็จในชีวิตของท่าน แต่ก็ต้องทำอย่างดีที่สุด เพื่อให้คนรุ่นหลังมาทำต่อ ดังมีจดหมายฉบับหนึ่งส่งมาถึง “เพื่อนรัก” โดยลงชื่อเป็นนามแฝงของตนว่า “สัจจะ ธรรมรักษา”

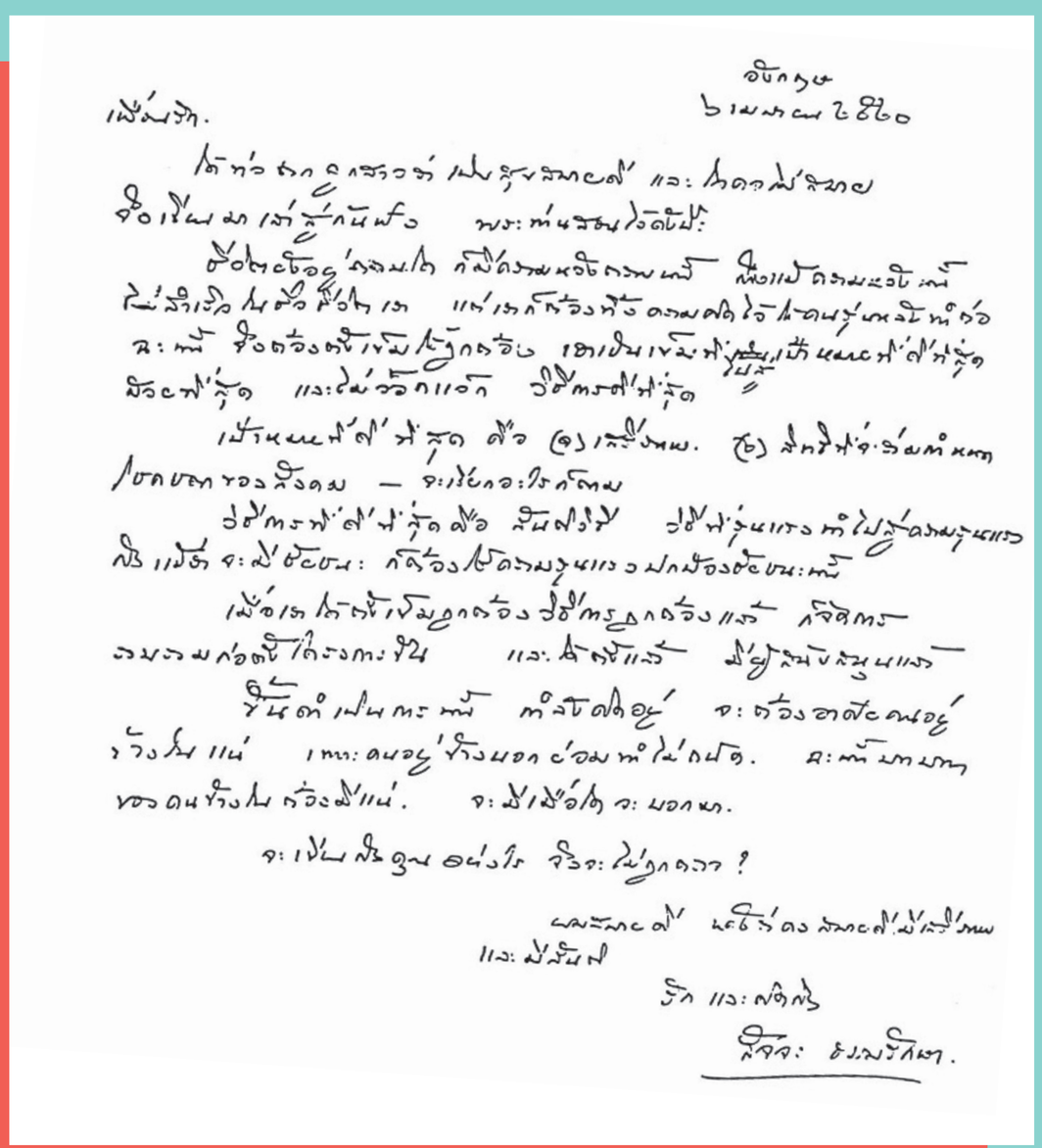

“ทางเลือกของคนไทยมีอยู่ 2 ทาง คือปล่อยให้เขาสู้รบกันเป็นศึกกลางเมือง จะยืดเยื้อกันสักปานใดก็แล้วแต่ยถากรรม จะเดือดร้อนแก่ใครสักหมื่นสักแสนก็ช่วยไม่ได้ เขาจะปกครองกันอย่างไร ใครจะโกงกินกันอย่างไร ไม่ใช่ธุระของเรา ใครจะถูกจับถูกทรมาน ก็เป็นกรรมของสัตว์รบกัน แล้วใครจะเสียหายอย่างใดเท่าใด ใครจะมีอำนาจทีหลัง ก็แล้วแต่บุญกรรม เรารู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี นี่เป็นทางหนึ่ง

“อีกทางหนึ่งคือ พยายามป้องกันมิให้เดือดร้อนกันทุกหย่อมหญ้า หรือถ้าป้องกันไม่ไหวก็พยายามบรรเทาทุกข์ให้น้อยที่สุด คนไทยไม่ว่าจะเป็นทหาร ตำรวจ พลเรือน ข้าราชการ ราษฎร คอมมิวนิสต์ สังคมนิยม เสรีนิยม หรืออนุรักษนิยม ก็เป็นคนที่จะต้องอยู่ในประเทศไทย และมีลูกหลานเป็นคนไทยทั้งนั้น

“ทางถูกต้องชอบธรรมคือหาทางปรองดองกัน ในเวลานี้มองหาทางปรองดองไม่ได้ เพราะทั้ง 2 ฝ่ายต่างข้อแข็งด้วยกัน ใครอยู่ตรงกลางก็จะถูกฟัน ทิฐิมานะกล้าแข็งเหลือประมาณ แต่ต้องหาวิธีและเวลาปรองดองให้ได้ การปรองดองคือการโอนอ่อนเข้าหากัน ยอมรับและเคารพสิทธิเสรีภาพด้วยกัน เทิดทูนสัจจะ ไม่ปั้นน้ำเป็นตัวใส่ร้ายกัน หรือพลิกแพลงตลบตะแลงเพื่อประโยชน์ชั่วขณะ อีกนัยหนึ่งคือ**เป็นทางสนับสนุนหลักธรรมะของประชาชน และพยายามให้ประชาธรรมด้วยสันติวิธี**

“ถ้าคนไทยเป็นจำนวนมากพอเลือกทางที่ 2 ก็ต้องแสดงตัวให้ปรากฏ มิฉะนั้นแล้วสังคมไทยจะไปสู่ทางที่ลื่นกว่า ง่ายกว่า คือทางเลือกที่ 1”

(แนวทางสันติวิธี, 2520)

ถึงแม้ความหวังถึงสังคมที่มี “สันติประชาธรรม” นั้นจะไม่สำเร็จในชั่วชีวิตของอาจารย์ป๋วย แต่ท่านก็ได้ทิ้งความคิดไว้ให้คนรุ่นหลังทำต่อ **น่าสนใจว่าสันติประชาธรรมที่อาจารย์ป๋วยวางรากฐานเอาไว้ จะมีผู้ขานรับมากพอที่จะทำให้เกิดประชาธรรมโดยสันติวิธีได้หรือไม่ นี่ยังคงเป็นคำถามที่ต้องการคำตอบอยู่เสมอ**

6 ตุลาฯ กับอาจารย์ป๋วย

ภาพอาจารย์ป๋วยกำลังให้การเพื่อสืบพยานเรื่องสิทธิมนุษยชนแก่คณะกรรมการวิเทศสัมพันธ์ สภาผู้แทนราษฎรสหรัฐอเมริกา วันที่ 30 มิถุนายน 2520 กรุงวอชิงตัน ดีซี ซึ่งในคราวนี้เองที่ท่านได้แสดงอมตวาจา ถึงความคิดและจุดยืนของท่านว่า

"เสรีภาพของประชาชนเป็นสิ่งแปลก ถ้าตัวเราเองไม่ได้ถูกลิดรอนเสรีภาพดังกล่าว ก็จะไม่รู้สึกอะไร และจะพูดได้เสมอว่าคนอื่นยังสามารถอยู่ได้เลยภายใต้การกดขี่ปราบปราม...

"ผมอยากจะเตือนคุณว่า คำว่า "ไทย" หมายความว่ามีเสรีภาพ และพวกเราคนไทยที่อยู่ในประเทศไทยต้องมีเสรีภาพ ไม่ว่าเราจะจน ไม่ว่าเราจะอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ผมเห็นว่าการเป็นอยู่ของเพื่อนร่วมชาติของผมนั้น ไม่มีทางอื่นนอกจากอยู่อย่างเป็นไท อย่างมีเสรีภาพพอสมควร

"ผมเห็นด้วยกับความเห็นที่ว่า สภาพต่างๆ อาจไม่พร้อมพอที่จะทำให้ได้ประโยชน์จากประชาธิปไตย จากเสรีภาพอย่างเต็มที่ ทว่าบทสรุปของผมต่างจากพวกที่คุณอ้างมามากทีเดียว

ประชาธิปไตย ไม่ใช่ เผด็จการ

"ผมอยากจะพูดว่า **ขอให้เราพยายามให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตย มากกว่าจะบอกว่ามีเผด็จการกันเถอะ** ประชาธิปไตยต้องใช้เวลาแน่นอน และเราต้องมุ่งที่จะทำให้ประชาธิปไตยก่อตั้งขึ้นมาให้ได้

"ประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสอนในชั้นเรียนได้เลย ผมไม่แคร์นักกับรูปแบบของประชาธิปไตยที่จะมีขึ้นในประเทศของผม มันจะต้องเหมาะกับสภาพความเป็นมาทางวัฒนธรรมของประเทศของผม ประชาธิปไตยวิถีทางรัฐสภาแบบในตะวันตกอาจจะไม่เหมาะกับเรา ผมเห็นด้วยอย่างนั้น

"ขอให้เราได้มีเสรีภาพที่จะค้นคว้าแสวงหาสิ่งนั้น และในที่สุดแล้วผมต้องการ 2 สิ่ง สิ่งหนึ่งคือ **เสรีภาพ** เสรีภาพแบบธรรมดาๆ อีกสิ่งหนึ่งคือ **สิทธิที่จะได้มีส่วนร่วมในการกำหนดชะตากรรมของสังคม**

"2 สิ่งนี้จริงๆ แล้วไม่ได้เป็นแนวคิดของตะวันตกแต่ผู้เดียว ในคำสอนทางพุทธศาสนามีแนวคิดเกี่ยวกับสังฆะ เกี่ยวกับความเป็นปึกแผ่นและการมีตัวแทน แต่**เราละเลยแนวคิดนี้ แล้วไปคิดว่าประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่เอื้อมไม่ถึง เราจึงมักคิดว่า เราต้องใฝ่หาเสถียรภาพโดยการมีระบบเผด็จการ**"

นิทรรศการ "6 ตุลาฯ กับอาจารย์ป๋วย"
ผู้จัดทำ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ที่ปรึกษา บุญสม อัครธรรมกุล, กาญจนาภรณ์ จิตต์สง่า
ผู้ออกแบบ นริศรา สายสงวนสัตย์
ผู้เรียบเรียง กษิดิศ อนันทนาธร
ขอขอบคุณ หอสมุดปรีดี พนมยงค์, เว็บไซต์ doct6.com, พิศาล มาณวพัฒน์
ผลิตเมื่อ 6 ตุลาคม 2561